

Студенти 4 курсу
факультету обліку та аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Систематизовано узагальнені показники оцінки ефективності використання основних засобів та обмеження в їх застосуванні; здійснено їх розрахунок на прикладі агрофірми.

Аннотация. Систематизировано обобщенные показатели оценки эффективности использования основных средств и ограничения в их применении; произведено их расчет на примере агрофирмы.

Annotation. Composite indices of efficiency evaluation of using fixed capital and limitation in their applications are systematized; calculation in example of agrobusiness is done.

Ключові слова: ефективність, основні засоби.

У кожній державі, у будь-якому суспільстві сільське господарство є життєво необхідною галуззю народного господарства, оскільки зачіпає інтереси буквально кожної людини. Нині понад 80 % фонду споживання України формується за рахунок продукції сільського господарства. Тому виробництво її є найпершою умовою існування країни. Для України, яка стала на шлях ринкової економіки, сільське господарство має особливо велике значення тому, що воно є однією з найбільших галузей економіки. Про це свідчить ряд важливих макроекономічних параметрів. Найважливішим серед них є частка сільського господарства у валовому внутрішньому продукті держави (ВВП). На думку аналітиків, у 2013 році 50 % росту ВВП забезпечить сільське господарство.

Питання аналізу ефективного використання основних засобів сільськогосподарського підприємства знайшли відображення в працях Царенко О. М. [1], Андрійчука В. Г. [2], Савицької Г. В. [3]. Проте недостатня увага приділена питанням визначення та аналізу узагальнюючих показників.

Метою статті є удосконалення оцінки узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів на сільськогосподарському підприємстві та їх характеристика.

Важливою складовою діяльності сільськогосподарського підприємства є аналіз ефективності використання основних засобів. Основні засоби – це вартісна форма існування засобів праці, які тривалий час, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми, багаторазово беруть участь у процесі виробництва, поступово спрацьовуються й частинами (шляхом амортизаційних відрахувань) переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції [4].

Задачі аналізу – визначити забезпеченість підприємства і його структурних підрозділів основними коштами і рівень їх використання за узагальнюючими і приватними показниками, а також встановити причини їх зміни; розрахувати вплив використання основних засобів на обсяг виробництва продукції і інші показники; вивчити міру використання виробничої потужності підприємства і обладнання; виявити резерви підвищення ефективності використання основних засобів.

Результати господарювання будь-якого сільськогосподарського підприємства залежать від забезпеченості основними засобами та ефективності їх використання, тому на підприємствах важливу роль грає проведення систематичної оцінки стану основних фондів і аналіз ефективності їх використання. На сільськогосподарських підприємствах така оцінка має свої особливості і полягає в розрахунку показників фондозабезпеченості, енергозабезпеченості, фондоозброєності та енергоозброєності. Важливе значення також має питома вага основних виробничих фондів у загальній вартості майна підприємства та фондорентабельність. Характеристика даних показників наведена у табл. 1.

Оцінка ефективності використання основних засобів

Показник	Бажана тенденція зміни	Обмеження в застосуванні
Фондозабезпеченість	тенденція підвищення	при зниженні величини показника
Енергозабезпеченість	тенденція підвищення	при зниженні величини показника
Фондоозброєність	тенденція підвищення	при зниженні величини показника
Енергоозброєність	тенденція підвищення	при зниженні величини показника
Фондорентабельність	тенденція підвищення	при зниженні величини показника
Питома вага основних засобів у вартості майна	показник > 0,5	при рівні показника < 0,5

При цьому: 1) фондозабезпеченість розраховується як відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів на площу сільськогосподарських угідь; 2) енергозабезпеченість визначається як відношення енергетичної потужності підприємства на площу сільськогосподарських угідь; 3) фондоозброєність визначається діленням середньорічної вартості основних виробничих фондів на середньорічну кількість персоналу; 4) енергоозброєність визначається як відношення енергетичної потужності підприємства на середньорічну кількість персоналу; 5) фондорентабельність є відношенням операційного прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів; 6) питома вага основних засобів у майні підприємства визначається як відношення вартості основних засобів до вартості усього майна підприємства [3].

Для прикладу оцінимо ефективність використання основних виробничих фондів агрофірми "Світанок" протягом 2011 – 2012 років. Вихідні дані для обчислення наведені у табл. 2, а результати показників використання основних фондів – у табл. 3.

Таблиця 2

Вихідні дані для обчислення показників використання основних фондів

Показник	Одиниця виміру	2011 рік	2012 рік
Середньорічна вартість ОПФ	тис. грн	837,8	911,2
Площа угідь	Га	54	53
Енергетична потужність	кВт	1 200	1 237
Середньорічна кількість персоналу	чол.	456	459
Операційний прибуток	тис. грн	511	621
Активи підприємства	тис. грн	1 020	987

Таблиця 3

Результати розрахунків використання основних фондів підприємства

Показник	Одиниця виміру	2011 рік	2012 рік
Фондозабезпеченість	тис. грн	15,51	17,19
Енергозабезпеченість	кВт	22,22	23,34
Фондоозброєність	тис. грн	1,84	1,99
Енергоозброєність	кВт	2,63	2,69
Фондорентабельність	%	60,99	68,15
Питома вага ОС	%	82,14	88,47

Таким чином, за даними табл. 2 і табл. 3, забезпеченість підприємства основними фондами зростає, що свідчить про закономірний процес розвитку сільськогосподарського виробництва. Фондозабезпеченість також показує потенційні можливості інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Зростання фондоозброєності – це позитивне явище, тому що разом з цим зменшується кількість робіт, які необхідно виконувати вручну, зменшується кількість простоїв з причин несправності, а тому зменшуються витрати. Вона характеризує продуктивність праці сільськогосподарських працівників. Зростання рівня фондоозброєності – шлях до підвищення продуктивності праці. Але необхідно слідкувати за тим, щоб темпи росту фондоозброєності не випереджали темпи росту продуктивності праці.

Забезпеченість підприємства енергоресурсами характеризують такі показники, як енергозабезпеченість та енергоозброєність. Між рівнем цих показників і кінцевими результатами виробництва існує пряма залежність – з їх підвищенням зростає врожайність культур і продуктивність тварин, збільшуються продуктивність праці і прибутки підприємств. Водночас необхідно економно витрачати цей вид енергії за рахунок впровадження, насамперед, економічних високопродуктивних електроустановок і електродвигунів підвищеної експлуатаційної надійності, а також здійснення режиму економії [1].

Перевага показника фондорентабельності полягає в тому, що він інтегрально враховує ефективність використання живої праці і динаміку прибутку. Значне зростання даного показника свідчить про зростання ефективності використання основних фондів [2].

Питома вага основних засобів у майні підприємства становить 82,14 % та 88,47 %, що означає нормальне забезпечення процесу виробництва та виконання планів виробництва.

Отже, в умовах постійно зростаючого технічного прогресу зростання вартості основних засобів є закономірним явищем, та сільськогосподарські підприємства для оптимізації виробництва повинні прагнути ефективного їх використання. Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Науковим результатом даного дослідження є систематизація узагальнюючих показників вартості основних засобів сільськогосподарських підприємств та обмежень в їх застосуванні.

Перспективою подальших наукових досліджень є удосконалення методичного забезпечення аналізу ефективності використання економіко-математичних методів.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Царенко О. М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: навч. посібн. – 2-е вид. – Суми : Університетська книга, 2006. – 240 с. 2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с. 3. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК : учеб. пособ. – 6-е изд. – Мн. : Новое Знание, 2006. – 652 с. 4. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва і послуг : навч. посібн. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 240 с.